Plukovník Ing. Stanislav S t a c h, CSc.

Koncepce bezpečnostní politiky České republiky

Pouze bezpečnost a stabilita představují prostředí, ve kterém lze pěstovat a budovat demokracii. Pochopení tohoto principu je jedním z důvodů, proč tato problematika začíná být aktuální ve všech státech střední a východní Evropy a také proč v České republice začínáme věnovat otázkám bezpečnosti zvýšenou pozornost. Stabilní a bezpečné prostředí ve střední a východní Evropě jsou jedním ze základních předpokladů pozitivního rozvoje českého státu a jeho úspěšné transformace - transformace zahájené koncem roku 1989 v rámci České a Slovenské republiky a pokračující po vzniku samostatné, nezávislé České republiky na přelomu let 1992 - 93. Nová situace vyvolává potřebu sjednotit názory na funkci státu a nově formulovat základní představy o funkci jednotlivých složek státní moci. Mezi nimi i koncepci bezpečnostní politiky ČR.

Na zpracování základních pohledů na bezpečnostní politiku České republiky se podílí též Institut pro výzkum operačního umění.

Koncepce bezpečnostní politiky České republiky vychází z předpokladu existence **národních zájmů ČR**. Národní zájmy ČR jsou bytostně spjaty se:

- ◆ zachováním míru a optimálním mezinárodním vývojem v Evropě a ve světě,
- ◆ rozvojem demokracie, vnitřní politické stability a ekonomické prosperity státu,
- ◆ zajištěním jeho nezávislosti a územní celistvosti,
- ◆ rozvojem duchovního bohatství společnosti, kulturní a životní úrovně občanů,
- ◆ ochranou lidských práv, svobod a majetku.

Hovoříme-li o bezpečnostní politice, vycházíme z následující hierarchie termínů: 1) Státní politika, 2) Bezpečnostní politika, 3) Vojenská politika.

Státní politika se orientuje na uskutečňování, zabezpečování, prosazování a hájení státních zájmů České republiky v mezinárodním i vnitrostátním kontextu.

Bezpečnostní politika je jednou ze základních součástí státní politiky, neboť všestranné zajištění bezpečnosti státu a jeho obyvatel je jedním ze základních zájmů a cílů státu.

Stále více se zdůrazňuje humanitní aspekt bezpečnostní politiky, ochrana občana a obyvatelstva před všemi vnějšími a vnitřními riziky. Bezpečnostní politika není pouze koncepcí pro období války, nýbrž přirozeným prvkem státnosti v kterékoli době. Zahrnuje politické, diplomatické, technologické, ekonomické, ekologické a dokonce kulturní a morální faktory a aspekty. Hlavní důraz se klade na integraci všech aspektů bezpečnosti státu.

Vojenská politika tvoří součást bezpečnostní politiky a představuje souhrn cílů, prostředků a opatření přijímaných ozbrojenými silami k zajištění bezpečnosti státu.

Vzájemný vztah těchto termínů znázorňuje **obr. 1**.

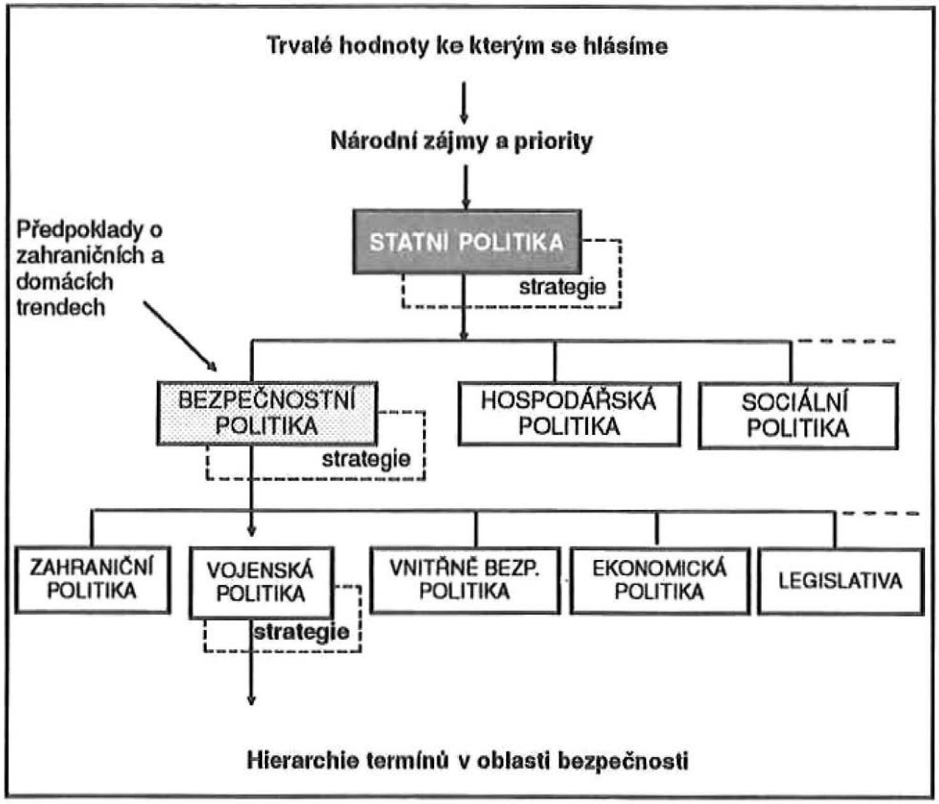

Obr. 1

Bezpečnostní politika České republiky

Bezpečnostní politiku považujeme za jednu ze základních součástí státní politiky. Zahrnuje soustavu základních národních zájmů, cílů, cest a prostředků k jejich dosažení. Slouží k zabezpečení:

- státní svrchovanosti a jednoty státu,
- územní celistvosti a nedotknutelnosti,
- ústavnosti a činnosti demokratických institucí,
- trvalého ekonomického a sociálního rozvoje státu,
- ochrany života a zdraví občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí,
- plnění případných mezinárodních bezpečnostních závazků.

Bezpečnost státu není nikdy absolutní, vždy je relativní ve vztahu ke konkrétní situaci, ke konkrétním hrozbám, ať už nevojenské nebo vojenské povahy. Má svoji stránku objektivní, spočívající v reálně existujících hrozbách, a stránku subjektivní, plynoucí z toho, jak dané hrozby vnímá ten který stát či jeho vládní koalice, jaký význam jim přisuzuje a jak na ně reaguje.

Na realizaci bezpečnostní politiky se podílí: *1) zahraničněpolitická složka, 2) vojensko-politická složka, 3) vnitřně bezpečnostní složka.* Zahrnuje též ekonomické, ekologické, sociální, právní a další aspekty. Ale tři jmenované složky představují základ bezpečnostní politiky České republiky.

Kontinuum strategických prostředí

Při formulaci bezpečnostní politiky České republiky vycházíme z teoretického předpokladu, že vztahy mezi státy mohou nabývat různého charakteru v závislosti na tom, jsou-li jejich národní zájmy totožné, slučitelné, protichůdné či neslučitelné. Za normální stav vztahů mezi státy považujeme jejich mírovou spolupráci. Toto **strategické prostředí míru** nemusí být zcela bezkonfliktní. Může být provázeno vznikem dílčích napětí, která ale nesmí přesáhnout hranici přijatelnosti. Nejsou-li tato napětí ve vzájemných vztazích v zárodku likvidována, mohla by vyústit v krizovou situaci. Ve **strategickém prostředí krize** může napětí ve vztazích mezi státy dále stoupat a procházet fázemi *sporu, neozbrojeného konfliktu* či *ozbrojeného konfliktu*, který, není-li včas vyřešen, může přerůst až do mobilizace všech lidských i materiálních zdrojů a jejich zapojení do ozbrojeného boje za národní zájmy, do **strategického prostředí války.**

Tato tři prostředí mohou navzájem plynule, bez ostrého rozhraní přecházet jedno v druhé a vytvářejí společně **kontinuum strategických prostředí** - viz **obr. 2.**

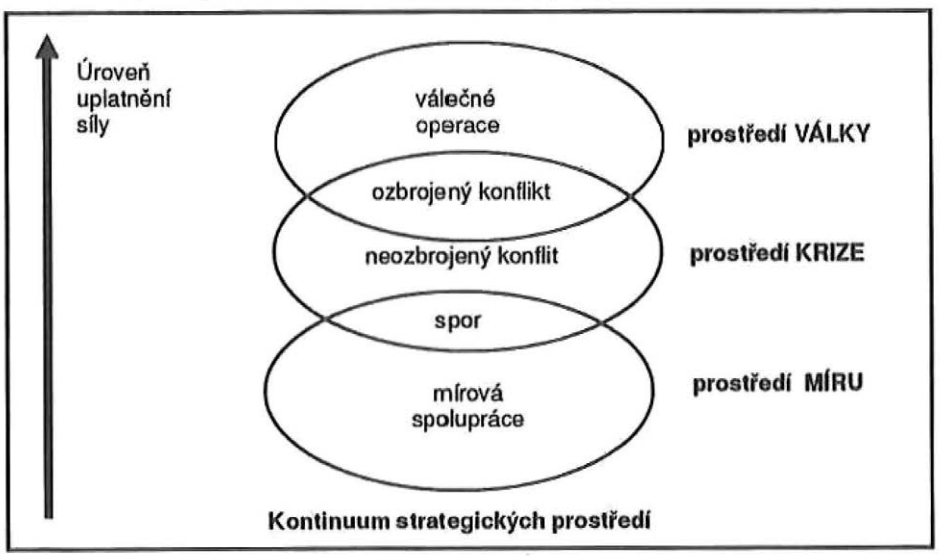

Obr. 2

Cílem České republiky, jako demokratického státu, je dosahovat naplnění svých národních zájmů na co nejnižší úrovni kontinua, mírovými, politickými prostředky. Ve všech třech prostředích, v celé oblasti kontinua, mají své místo a úlohu ozbrojené síly. Mohou přispívat k mírové spolupráci, k řešení krizí jak doma, tak v zahraničí a nadále zůstávají legálním prostředkem vyjádření odhodlání v případě napadení bránit národní zájmy a suverenitu státu, jako poslední možnost, není-li jiného východiska.

Česká republika se nachází ve stabilním mírovém strategickém prostředí. Má velmi dobré vztahy se všemi sousedy, žádný stát nepovažuje za svého nepřítele, s žádným státem nemá závažné rozpory. Buduje demokratickou společnost a tržní hospodářství a stále více se svojí politikou a charakterem přibližuje vyspělým demokratickým státům západní Evropy. Má životní zájem na zachování mírového, bezkonfliktního stavu a předcházení všem kritickým situacím, zejména ve středoevropském a východoevropském regionu. Za svůj strategický cíl považuje přiblížení se západoevropským strukturám a postupné dosažení plné integrace do Evropské unie a Severoatlantické aliance. Současně je připravena přispívat k plnění úkolů Organizace spojených národů a Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Současná bezpečnostní situace v Evropě

Zánikem Varšavské smlouvy *přestal fungovat systém „antagonistické kooperace" supervelmocí.* Vyznačoval se na jedné straně stálým nebezpečím globálního, bipolárního konfliktu, na druhé straně však relativně vysokým stupněm stability uvnitř bloků a rovnováhou mezi nimi. *Pro současnou bezpečnostní situaci je naopak charakteristické výrazné oslabení hrozby globálního konfliktu.* Stinnou stránkou této nesmírně přínosné změny je rozpad postkomunistických států vedoucí k novému druhu krizí. Na jejich řešení nebylo evropské společenství ani jeho instituce připraveny.

Od roku 1945 až do roku 1990 byla Evropa nejstabilnějším kontinentem. *Dnes je Evropa kontinentem nejturbulentnějším.* Po zániku bipolarity vzniklo mnoho představ o převážně bezkonfliktním vývoji mezinárodní bezpečnosti, avšak skutečný vývoj situace ukazuje, že předpovídat budoucnost není jednoduchým úkolem. Do rozpadu bipolárního uspořádání světa garantoval bezpečnost jednotlivých států systém „antagonistické kooperace" supervelmocí, které poskytovaly plné bezpečnostní garance svým spojencům. Tento systém byl charakteristický na jedné straně nebezpečím globálního bipolárního konfliktu, na druhé straně relativně vysokým stupněm stability uvnitř bloků a rovnováhou mezi nimi.

Svět se dnes ocitá pod tlakem dvou protichůdných tendencí - *vzrůstající integrace a postupné destrukturalizace.* První tendence se prosazuje tam, kde převládají společné zájmy. Druhá tendence je podněcována střetem zájmů mezi bohatstvím, prosperitou a stabilitou na straně jedné, chudobou a nestabilitou na straně druhé. Stále se rozšiřuje množství lokálních konfliktů s nebezpečím eskalace. Mnohé postkomunistické země se vyznačují politickou a ekonomickou nestabilitou, provázenou vysokou intenzitou etnických a nacionálních napětí.

Cítíme se dnes v České republice mnohem bezpečnější, ale budoucnost světa zůstává nejistou a nepředpověditelnou.

Pásmo nestability a nejistoty existuje i v Evropě, nedaleko ČR. *Začíná na pobřeží Jadranu, pokračuje směrem na východ podél severních hranic Ukrajiny, hranicemi Ruska a střední Asií až k Číně, Indickému oceánu a Perskému zálivu, přes Egypt ke Středozemnímu moři a končí opět na Jadranu.* Ve světovém měřítku je zdrojem nejistoty i *Korejský poloostrov.*

Faktorem nejistoty je i skutečnost, že bezpečnost států v prostoru mezi Německem a Ruskem není garantována žádným mezinárodním ani regionálním systémem, hovoří se o *bezpečnostně nestrukturované oblasti.*

Bezpečnostní rizika postkonfrontačního období

Při formulování bezpečnostní politiky České republiky vycházíme z hodnocení současných rizik ohrožení národních zájmů a rizik vzniku konfliktních situací, které by mohly ohrozit bezpečnost republiky. Jedná se o rizika mnoha druhů, rozměrů a stupňů nebezpečnosti. Není snadné stanovit jejich pořadí, aktuálnost a významnost, které se mohou snadno změnit v důsledku vývoje ve světě, Evropě, jejích regionech i v jednotlivých zemích. Jednou z možností přístupu k této problematice je rozdělit tato rizika podle oblastí, pro něž jsou zvlášť typická. Patří sem rizika obecného charakteru, jako prohlubující se asymetrie ve vývoji mezi Severem a Jihem, jež může vyústit v konflikt, destabilizace prostřednictvím organizovaného zločinu, nezvládnutí globálních problémů (ekologie, populační exploze, pandemie atd.), terorismus a obchod s drogami, nejistota, nepředvídatelnost vývoje, protekcionismus a egoismus v mezinárodních vztazích, krize demokracie ve smyslu opuštění tradičních hodnot, nacionalismus, populismus, xenofobie a příklon k autoritativním formám vlády. *Pro bývalé země Varšavské smlouvy jsou typická zejména: ekonomická, sociální a politická nestabilita, nacionalismus, rasová a náboženská nesnášenlivost, sílící migrační trendy, šíření komponentů zbraní a zejména ZHN i jejich nosičů apod.*

Ve svém komplexu můžeme rizika ohrožení bezpečnosti rozdělit na *vnější a vnitřní,* na *vojenská a nevojenská.*

Rizika, kterým je vystavena ČR

Jsme přesvědčeni, že České republice v současnosti nehrozí žádné vojenské ohrožení. Máme velmi dobré a přátelské vztahy se všemi sousedy a žádný stát na světě nepovažujeme za svého protivníka. *Dominantními* jsou dnes *rizika nevojenská.* To ale neznamená, že Česká republika nemusí věnovat zajištění své bezpečnosti trvalou pozornost. Demokracie ve všech postkomunistických státech je stále křehká a při podpoře z vně, nebo při vzniku závažných ekonomických problémů, by mohla být destabilizována.

K **rizikům vnějším** můžeme počítat:

- Důsledky té skutečnosti, že celému prostoru, na němž se nacházejí ČR, SR, Maďarsko, Polsko, pobaltské státy, Ukrajina, Rusko a všechny nástupnické státy někdejší Jugoslávie chybí systém bezpečnostně-politických smluv. Tím

se tato oblast výrazně odlišuje nejen od států NATO, ale i od zemí neutrálních, které mají svoji neutralitu garantovánu mezinárodními smlouvami. Proto někdy hovoříme o bezpečnostním vakuu.

- Pokračující jugoslávský konflikt a i když se zdá, že se situace postupně uklidňuje, riziko eskalace konfliktu jak horizontálně (na celý Balkán), tak vertikálně (ke konfliktu vyšší intenzity) není zatím zcela zažehnáno.
- Nestabilita států bývalého Sovětského svazu, zejména Ruska a Ukrajiny.
- Přetrvávají některé národnostní problémy, kam by snad patřil i vztah k maďarské menšině na Slovensku.
- Riziko destabilizace regionu účinkem případných migračních vln.
- Ekonomický protekcionismus USA a západoevropských zemí, jenž by mohl zkomplikovat naši ekonomickou nezávislost, která je základem nezávislosti politické.
- Zdrženlivost a opatrnost Západu při rozšiřování aliance a dalších mezinárodních organizací.
- Nárůst vlivu extremistických sil (SRN, Itálie), které mohou získat podíl na politické moci, případně eskalace požadavků sudetských Němců vůči ČR.

Rizika vnitřní představují převážně rizika pramenící z chybných strategických rozhodnutí v ekonomice, zahraniční a bezpečnostní politice a jejich dlouhodobých důsledků na ekonomickou nezávislost, sociální napětí, nezaměstnanost, přírodní prostředí, kriminalitu, národnostní a rasové problémy.

V České republice vnímáme dnes jako hlavní bezpečnostní rizika, **rizika nevojenská**. Jedná se zejména o:

- Jednostrannou závislost na dodávkách ropy a částečně i surovin z Ruska.
- Nebezpečí energetické závislosti na okolních státech. Tato problematika velice úzce souvisí s otázkou ekologie. Čistota ovzduší a prostředí v ČR nedosahuje potřebné úrovně. V této otázce se střetáváme s odlišným názorem v Rakousku na výstavbu našich jaderných elektráren.
- Nebezpečí příliš velkého ekonomického vlivu Německa. Snad to je také důvodem, proč preferujeme transatlantické vazby a americkou přítomnost v Evropě.
- Renezance snahy Ruska o ovlivňování situace ve střední Evropě.

Obyvatelstvo vnímá velice citlivě i další problémy, které možná nepředstavují přímá bezpečnostní rizika, ale která zcela jistě mohou zprostředkovaně stabilitu státu ohrozit:

- Vysoká úroveň kriminality, se kterou se nedaří vypořádat, a riziko, že by se kriminální živly mohly začít organizovat.
- Narůstající rozsah pašování drog přes naše území, související s organizovaným zločinem.
- Riziko, i když zatím spíše teoretické, zvýšené migrace utečenců přes naši zemi s tím, že zejména Německo přestává uprchlíky přijímat a hrozí nebezpečí, že mnozí z nich budou nuceni zůstat na našem území.

– Česká republika nemá žádné závažné problémy národnostní. Přetrvávají ale některé požadavky sudetských Němců, určité odstředivé tendence na Moravě, jsou náznaky aktivizace fašizujících tendencí u některých skupin mládeže a s tím související problematika integrace cikánů do společnosti.

Současná rizika se vyznačují nižší nebezpečností než dřívější riziko bipolární ozbrojené konfrontace, jsou ale obtížně předvídatelná a jejich eliminace a odvracení se setkává s řadou obtíží.

Úkolem teoretických institucí, za kterou považujeme i IVOU, je průběžně odhalovat možná rizika destabilizace a ohrožení, hodnotit jejich pravděpodobnost a nebezpečí, upozorňovat na ně a včas připravovat potřebná opatření.

Bezpečnost ČR

Analýza prostředků využitelných pro zajištění bezpečnosti České republiky vychází z práva každého státu na individuální a kolektivní sebeobranu v duchu Charty OSN. Základní předpoklady zachování bezpečnosti České republiky jsou následující:

- konsolidovaných vnitřních funkcí státu, zajišťujících základní občanské svobody, prosperující tržní ekonomiku, zákonnost a respektování lidských práv,
- aktivní zahraniční politiky státu, zajišťující optimální podmínky pro rozvoj bezkonfliktních, vzájemně výhodných všestranných vztahů se sousedními i ostatními demokratickými státy, jakož i iniciativní účast ČR na rozvoji evropských a světových bezpečnostních systémů a předcházení vzniku mezinárodních krizových situací,
- věrohodné schopnosti státu bránit svoji suverenitu a zajišťovat bezpečnost občanů prostřednictvím ozbrojených sil a bezpečnostních sborů,
- schopnosti hospodářského komplexu zabezpečit v případě ohrožení státu přežití obyvatelstva a pokrývat logistické potřeby vojsk,
- akceschopnosti sil a prostředků zajišťujících prevenci a případně likvidaci projevů mezinárodní a vnitřní kriminality, přírodních katastrof a průmyslových havárií,
- potřeby stálého rozvoje bezpečnostního systému státu, jeho cílového chování, cílové struktury, integrovaného a koordinovaného řízení,
- ochotě a přesvědčení obyvatelstva bránit v případě potřeby svoji vlast.

Hlavní poslání koncepce bezpečnostní politiky České republiky spočívá v integrování zahraničněpolitických, vojenskopolitických a vnitřně bezpečnostních aspektů vnější i vnitřní bezpečnosti státu. Jejím cílem je dosažení synergického účinku všech těchto přístupů ke komplexní bezpečnosti státu, včetně vytvoření nezbytných ekonomických institucionálních a legislativních předpokladů.

Strategie bezpečnostní politiky vychází z priority politických cílů a prostředků před vojenskými. Rozlišuje *životní zájmy* (zajistit přežití národa a mít věrohodné nástroje k rozhodné obraně v případě agrese) a *strategické zájmy (lišící se podle velikosti státu). Za* **strategické zájmy České republiky** můžeme považovat:

- zajištění a upevnění míru v Evropě a jejím blízkém okolí,
- stabilizaci bezpečnostní situace ve střední Evropě,
- eliminaci rizik a postupnou stabilizaci situace v Pobaltí, na Balkáně, na Ukrajině a v Rusku,
- zajištění volné výměny zboží a informací ve všech směrech důležitých pro ekonomický rozvoj státu,
- dosažení integrace do společného ekonomického prostoru, jeho postupné stabilizace a přeměny i ve společný bezpečnostní prostor.

Z uvedených zájmů vyplývají následující **cíle bezpečnostní politiky ČR:**

- přispívat ke stabilizaci procesu uvolnění, nedopustit vytvoření nových antagonistických bloků,
- postupně dosáhnout napojení jak na transatlantickou, tak na západoevropskou politickou a bezpečnostní integraci,
- přispívat k dosažení bezpečnostní stability regionu střední Evropy, eliminaci rizik hrozících z ostatních regionů.

K dosažení těchto cílů byly formulovány **hlavní úkoly bezpečnostní politiky ČR do roku 2000:**

- zdokonalovat ekonomickou a politickou stabilitu ČR,
- rozvíjet zahraniční politiku a diplomatické aktivity v zájmu evropské politické, hospodářské a bezpečnostní integrace,
- přispívat k demokratickým změnám ve střední i východní Evropě a stabilitě v těchto regionech,
- upevňovat vzájemné vztahy se sousedními státy,
- účinně předcházet bezpečnostním rizikům a faktorům ohrožení ČR, v případě potřeby odvrátit agresi vůči jejímu území,
- systematicky modernizovat ozbrojené síly ČR v zájmu postupného dosažení jejich kompatibility s ozbrojenými silami NATO,
- aktivně se podílet na mírových operacích OSN,
- účinně předcházet všem projevům mezinárodního zločinu, omezit růst vnitřní kriminality,
- podílet se na ochraně životního prostředí v národním i mezinárodním měřítku.

I když *strategickým cílem ČR a AČR zůstává dosažení plného členství v NATO,* současná mezinárodní situace nám pravděpodobně nedovolí naplnit toto přání v blízké budoucnosti. Ve vzniklém přechodném období musíme věnovat pozornost realizaci opatření k zajištění bezpečnosti vlastními prostředky. S mezinárodní pomocí, podporou a zárukami musíme počítat až v druhém pořadí.

Většina obyvatel naší země se cítí být legitimní součástí západoevropské a americké civilizace a sdílí s ní její základní hodnoty. ČR, jako malý stát v exponovaném geografickém regionu, nejenom hledá spojence, bezpečnostní vazby a záruky, ale též si plně uvědomuje svůj díl zodpovědnosti za budoucnost svobody a demokracie na kontinentu.

Program Partnerství pro mír nepovažujeme za náhradu plného členství v NATO, ale za začátek, první krok na cestě k členství. Současně chápeme, že tento program poskytne i určitý čas, nezbytný pro nalezení nové identity a úlohy aliance. Jsme připraveni učinit vše potřebné, aby naše vztahy s aliancí byly co nejpevnější. Předseda vlády Klaus podepsal dokument o připojení naší země k programu PFP 9. března 1994. Prezentační dokument, popisující naše představy o aktivitách, které by měly být v programu PFP realizovány, schválila vláda 11. května 1994. Po konzultacích na velitelství NATO v Bruselu bude dokument pravděpodobně modifikován. K základním myšlenkám dokumentu patří:

1. Vyjádření užitečnosti politických konzultací s NATO.
2. Vyjádření odhodlání podporovat mírové síly OSN, přispívat k mírovým operacím.
3. Formulace tří úrovní kompatibility našich ozbrojených sil a ozbrojených sil NATO
   - *krátkodobá* - společná cvičení malých jednotek,
   - *střednědobá* - interoperabilita ve společných operacích,
   - *dlouhodobá* - plná kompatibilita s ozbrojenými silami NATO.

K zabezpečení těchto úkolů nabízí AČR armádám NATO k využití výcvikové prostory (Český Krumlov, Boletice) a potvrzuje svoji aktivní účast v organizování studijních pobytů důstojníků u zahraničních armád.

I když je záležitostí každého jednotlivého státu, s jakou energií bude realizovat program PFP, jaký časový postup bude nejlépe vyhovovat jejím zájmům a podmínkám, považujeme za důležité pěstovat dobré vzájemné vztahy mezi armádami středo- a východoevropských zemí, spolupracovat bilaterálně i regionálně všude tam, kde je to ku prospěchu a v zájmu našich společných zájmů. Dobré vztahy se sousedy jsou v zájmu všech našich zemí, v zájmu celé Evropy.

Jak jsem se již zmínil, v otázkách bezpečnostní politiky České republiky hraje rozhodující roli *resort zahraničních vztahů, obrany a vnitra*. Samozřejmě tyto resorty mohou realizovat svoji politiku pouze v podmínkách ekonomické stability a finančního realismu, a to na základě dobře připravených zákonů.

Vojenská politika ČR, jako součást bezpečnostní politiky České republiky, navazuje na zahraniční politiku a vychází z následujících principů:

- ČR nepovažuje žádnou zemi za svého nepřítele,
- ČR nemá vůči žádnému státu územní nebo politické požadavky,
- ČR nezahájí ozbrojenou činnost proti komukoliv, pokud k tomu nebude přinucena nebo pokud to nevyplyne z přijatých mezinárodních závazků,
- ČR prosazuje a bude podporovat všechna opatření k vyváženému snižování ozbrojených sil a ke kontrole zbrojení,
- ČR je připravena jakékoli spory s jinými státy řešit výhradně mírovými prostředky.

Zatímco zahraniční politika může pružně reagovat na změny mezinárodní situace, ozbrojené síly, jako její významný nástroj, musí být budovány s předstihem,

počítat i s nepravděpodobnými a nejnepříznivějšími variantami mezinárodního vývoje.

Vojenská politika ČR si klade za cíl všestranně zabezpečit životní a strategické zájmy ČR spjaté s obranou suverenity, nezávislosti a územní nedotknutelnosti státu. K tomu vytvořit moderní armádu smíšeného typu, kompatibilní s armádami vyspělých demokratických zemí, schopnou jak pohotové a účinné obrany republiky, tak i aktivní účasti na mezinárodních mírových operacích.

Česká republika a její ozbrojené síly musí být schopny odolávat vojenskému útoku z libovolného směru, za všech podmínek zahájení a vedení agrese, dokonce i vůči silnějšímu protivníkovi, dokud nebude situace vyřešena mezinárodním společenstvím. Ozbrojené síly je třeba budovat a připravovat tak, aby byly schopny splnit své poslání:

- chránit životní zájmy ČR vůči agresi,
- aktivně přispívat k bezpečnosti střední Evropy a podílet se na akcích mezinárodních mírových sil,
- chránit stát, jeho instituce a občany v případě jakékoliv krize.

Z toho vyplývají následující **hlavní úkoly vojenské politiky**:

1. Rozvíjet systém obrany a Armádu ČR - přizpůsobovat je standardům západoevropských zemí a armád v tempu odpovídajícím ekonomickým možnostem státu.
2. Vytvářet všechny nezbytné předpoklady pro rozvoj systému obrany státu a pro postupné přijetí do ZEU a NATO.
3. Aktivitami ve vojenské oblasti rozvíjet příznivé a přátelské bilaterální vojenské vztahy zejména se sousedními zeměmi.
4. Aktivně se podílet na mezinárodních mírových operacích OSN a výhledově i na výstavbě evropských bezpečnostních sil.
5. Armádu připravovat i pro případ nevojenských ohrožení různého druhu (zejména přírodní a technické katastrofy).
6. Trvalou péči věnovat modernizaci ozbrojených sil, opírající se o rozvoj domácího zbrojního průmyslu, o nezbytnou mezinárodní vědeckou a technickou spolupráci, výrobní kooperaci a obchodní kompenzaci.
7. Rozvíjet výchovu obyvatelstva k odhodlání bránit ČR v případě ohrožení.
8. Pokračovat ve vědecké, výzkumné a prognostické činnosti, aktualizovat koncepci vojenské politiky, vojenskou strategii a koncepci rozvoje obrany státu a armády.

Armáda České republiky

Armáda České republiky je budována tak, aby umožňovala již v mírových podmínkách reagovat na náhlá, svým rozsahem omezená ohrožení a byla připravena v případě potřeby zvýšit mobilizačními opatřeními svůj obranný potenciál, byla schopna čelit v případě lokálního konfliktu srovnatelnému protivníkovi

a v případě napadení silnějším protivníkem bránit republiku po omezenou dobu nezbytnou k vyřešení situace mezinárodním společenstvím.

Vycházíme z poznání, že v současné době ani v blízké perspektivě nehrozí ČR žádné přímé vojenské ohrožení. ČR však nemá žádné vnější bezpečnostní záruky, a proto je snadno zranitelná. Přitom jak v současnosti, tak v blízké perspektivě budou finanční prostředky, které může stát vyčlenit na rozvoj systému obrany, omezené. Proto postup transformace systému a armády je nezbytné optimalizovat, přizpůsobovat ekonomickým možnostem a vlastní transformaci uskutečňovat postupně. *Dlouhodobým a strategickým cílem AČR je dosažení kompatibility a interoperability s armádami členských států NATO.*

V zájmu naplňování tohoto cíle bude usilovat o:

- výcvik a výchovu příslušníků armády podle aliančních standardů a o hlubší jazykovou přípravu velitelského sboru,
- kompatibilitu systémů řízení, velení a spojení,
- intenzivní přípravu a přednostní vyzbrojování sil rychlého nasazení,
- programové vyčleňování částí ozbrojených sil a jejich záloh pro mírové operace OSN,
- společná cvičení s jednotkami členských zemí NATO a jejich štáby,
- podíl na přípravě a účast na vojenském plánování, programování a rozpočtování podle standardů platných v rámci NATO.

AČR by měla být připravována tak, aby i v případě selhání všech mezinárodních bezpečnostních institucí a mechanismů byla schopna klást takový odpor, jehož přemožení by si vyžádalo větší náklady nežli zisky spojené s dobytím území ČR. V zájmu dosažení tohoto cíle je potřeba:

- vytvořit takovou strukturu armády, která by mohla být rychle doplněna a použita k obraně ohrožených směrů na státní hranici a ochraně nejdůležitějších objektů na státním území,
- dosáhnout co největšího přiblížení úkolů spojených s bezpečností a obranou státu na straně jedné a každodenního života společnosti na straně druhé, aby se obrana nezávislosti stala záležitostí celého národa.

Konference „Středoevropská bezpečnost 1994" v Budapešti

Ve dnech 16. - 17. května 1994 se v Budapešti uskutečnila konference: *„Středoevropská bezpečnost 1994 - komparativní analýza koncepcí bezpečnostní politiky jednotlivých zemí regionu"*. Jednání konference se zúčastnilo 26 představitelů 11 evropských států, představitel USA, NATO, Marshallova evropského střediska pro bezpečnostní studia a řada vojenských a leteckých přidělenců.

Program jednání byl rozdělen do 7 panelů. První den vystoupili představitelé Maďarska, USA, Polska, Německa, NATO, Rumunska, Ukrajiny a Itálie, druhý den představitelé České republiky, Rakouska, Bulharska, Slovenska a Jugoslávie. Oproti plánu se konference nezúčastnili představitelé Francie a Švýcarska.

Hlavním tématem vystoupení byla seznámení s národními zájmy, cíli bezpečnostní politiky, názory na budoucí úlohu bezpečnostních struktur a předsta-

vami o podílu jednotlivých států na jejich funkce. Pozornost byla věnována otázce Partnerství pro mír a přijetí dalších členů do NATO.

Získali jsme dojem, že Maďarsko má vážný zájem o zřízení koordinačního střediska PFP pro střední, východní a jihovýchodní Evropu a o koordinační úlohu při vypracování mezinárodní ročenky o armádách států střední a východní Evropy.

Z konference bude vydán sborník.

Poznámky z vystoupení jednotlivých delegátů a následné diskuse:

Maďarsko *(prof. Gazdag)*

Hlavní cíle maďarské bezpečnostní politiky, schválené parlamentem jsou:

- dosažení plného členství v NATO,
- přátelské vztahy se sousedními zeměmi,
- vyřešení otázky maďarských menšin v zahraničí.
  - principy bezpečnostní politiky byly schváleny parlamentem;
  - letouny AWACS NATO přelétávají Maďarsko;

USA *(Dr. Simon)*

Celý proces vzájemného přibližování je provázen řadou vzájemných nepochopení. Je třeba se lépe pochopit, víc o sobě vzájemně vědět. Členství v NATO vyžaduje vynaložit značné náklady a společnou zodpovědnost.

Program PFP umožňuje diferencovat mezi partnery z NACC a měl by sloužit jako nástroj pro přijetí určitých dříve. Některé země již předložily své „prezentační dokumenty", jiné je připravují. NATO hledá zdroje pro pomoc.

Z diskuse:

- na PFP je potřeba se dívat jako na proces;
- budoucnost NATO bude určena vnějšími faktory - geopolitickými posuny; musíme počkat na vývoj v Rusku a Ukrajině;
- dlouhodobou otázkou je třetí svět; je potřeba udržovat vojska v Evropě?
- NATO je odrazem situace členských států, názorů jejich vlád;
- italský představitel se ptal: proti komu bude budována aliance?
- Maďarsko chce vybudovat v Budapešti „Centrum pro peace-keeping";
- jedním z cílů PFP je podpora transparentnosti;
- záměrem PFP není vytvářet konkurenci, ale podpořit regionální partnerství a spolupráci, podpořit vzájemnou diskusi a výměnu názorů a zkušeností;

Polsko *(p. Wlodarski)*

- skončilo období bipolarity, ve vojenské oblasti NATO versus VS nastoupila nová rizika;
- Rusko v nejbližší budoucnosti nebude stabilní zemí, zůstává nepředvídatelnou;
- důležitost, kterou přikládáme vojenským kontaktům s Bundeswehrem, má velký psychologický význam;
- *varianty bezpečnosti:*

- KBSE - slabá;
- regionální systémy s Ruskem - nereálná } byly zamítnuty;
- Visegradská skupina - neefektivní;
- NATO + ZEU - byla přijata;

Německo *(p. Heiseis)*

Západní region stability je třeba rozšířit co nejdále na východ. Americká přítomnost v Evropě je nezbytná. Rusko musí být zahrnuto. Koncepce bezpečnosti není namířena proti nikomu, ale ve prospěch všech. Změnila se situace Německa - necítí bezprostřední ohrožení, není nadále frontovým státem. Německé zájmy:

- zachovat kolektivní bezpečnost na bázi NATO,
- napomáhat procesu evropské integrace,
- napomáhat procesu „vstupu" středo- a východoevropských zemí do Evropy,
- národní zodpovědnost v rámci OSN a KBSE,
- transatlantické partnerství.

Z diskuse:

- Počet amerických vojsk v Evropě by neměl být snížen pod 100 000 mužů. Americkou přítomnost v Evropě nelze ničím nahradit;
- NATO není pouze vojenskou organizací. Vojenská složka ztrácí na váze;
- Bundeswehr restrukturalizuje své síly, má omezený rozpočet;
- Italský pohled: Budeme si muset zvyknout na vůdčí úlohu Německa v Evropě;

Rumunsko *(p. Chelaru)*

Stojíme před dilematem - buď se integrovat do 20. století, nebo dezintegrovat do 19. století. Vzrůstá význam regionální a subregionální mnohonárodní kooperace.

NATO *(p. Donnally)*

Některé mé názory na význam PFP a úlohu, kterou může sehrát v evropské bezpečnosti:

Chtěl bych vám připomenout jednu z funkcí NATO, kterou možná znáte, možná že ne. Chci ukázat, jak je NATO strukturováno.

NATO bylo vytvořeno k zabezpečení společné obrany svých členů tím, že zabezpečovalo koordinaci a spolupráci obranných možností členských států. K tomu byla vybudována odpovídající struktura. Velitelství NATO byla vybudována specificky a pouze k řešení problémů členských států. *Na rozdíl od OSN, není NATO supernacionální organizací.* Nemá strukturu ani funkci, která by mohla řešit problémy střední Evropy, protože nikdy neměla takovou funkci a *není takové funkce schopna bez restrukturalizace. V mezinárodním vojenském štábu NATO není ani jeden důstojník, který by znal ruský jazyk. Musíme teprve vybudovat organizaci NATO tak, aby byla schopna zabývat se těmito problémy. Ale musíme ji vybudovat, pokud má NATO přežít.*

Nemáme v NATO centrální analytickou organizaci, zabývající se problematikou Maďarska nebo kterékoliv jiné země ve střední Evropě. A členské státy NATO jsou

relativně chudé z hlediska analytické kapacity. Nevím kolik specialistů na Maďarsko je v britském MZV nebo v americkém departmentu zahraničí a obrany.

Dále bych si chtěl všimnout některých problémů, které jsou podle mého názoru společné zemím střední a východní Evropy. Vím, že každá země má své odlišnosti, má své specifické problémy, ale některé rysy jsou společné. Je to choulostivé téma.

1. Z perspektivy Bruselu se všechny země střední a východní Evropy snaží formulovat koncepci své národní obrany. Mám pocit, že je velice obtížné rozloučit se s koncepčním myšlením bývalé Varšavské smlouvy. Je to proto, že to byl velice dobrý vojenský systém. Byl to výtečný systém pro generování masivního objemu síly z vojenského hlediska. Byl ale navržen pro masivní rozsah. Naše koncepce předpokládá, že každá jednotlivá země střední a východní Evropy dnes má strukturu, která je nedostatečná a neadekvátní pro obranu vlastní země.

Nikdo nemá armádu, jakou by potřebovala jeho země. Žádná armáda nemá výzbroj, jakou by potřebovala. Nikdo není schopen vybudovat adekvátní analytické mechanismy pro hodnocení ohrožení, zabezpečení plánování sil, pro přesvědčení parlamentu jak využít velice omezené zdroje na technologie nebo na výcvik. Žádná středo- a východoevropská země nemá armádu, která by zajistila její národní bezpečnost. Žádná středo- a východoevropská vláda není schopna zhodnotit, co bezpečnost vlastně znamená. Žádné středo- a východoevropské ozbrojené síly nejsou schopny zhodnotit alternativní varianty.

Západní model nemůže být okopírován. Západní model musí být studován, ale nikoli slepě přebírán.

2. Z hlediska západních standardů *žádná východní země dosud nedosáhla demokratické kontroly armády, dobrých civilně-vojenských vztahů. V armádě je málo civilistů.* Tato problematika je stále ve vývoji.

3. Je nezbytná regionální spolupráce. Žádná země si nemůže zajistit národní bezpečnost sama. To *není otázka standardizace. Neexistuje standardizace v NATO. To je mýtus. Pouze na určité úrovni řízení a velení (jazyk, postupy).*

Pomocí by mělo být PFP. NATO nemůže zajistit bezpečnost střední a východní Evropy. V rámci PFP je třeba:

- ◆ analyzovat jednotlivé ozbrojené síly a jejich potřeby,
- ◆ posoudit, co očekávají od vazby na NATO,
- ◆ posoudit národní a regionální důsledky,
- ◆ ovlivnit zlepšení NATO; také NATO se musí změnit.

Budoucnost vztahu Východ - Západ závisí na vztahu NATO a Ruska. Dnes je nemožné budoucnost předpovědět. PFP musí být pružné, schopné reagovat na vývoj v Rusku. PFP vyžaduje impulsy a změny na obou stranách partnerství.

Ukrajina *(p. Vidrin)*

Pro Ukrajinu jsou dnes vnější faktory. méně relevantní. Důležité jsou faktory vnitřní. Jsme blízko k Rusku, jsme jím ovlivněni. Rusko dnes nemá jednotnou poli-

tiku, proto také Ukrajina nemá žádnou zahraniční politiku. Chceme mít těsné vazby s Ruskem, ale chceme být současně nezávislí.

Bulharsko *(p. Ratchev)*

Priorita mírovým prostředkům. Dnes není důležité koho brá[illegible]e proti komu, ale co bráníme. Za obranu je třeba platit v sociální oblasti. Bulharsko je v obtížné ekonomické situaci, potřebuje pomoc:

- svobodný trh pro své zboží,
- restrukturalizaci rozpočtu na obranu (loni byly vojenské potřeby pokryty jen z 30 %). Bulharská armáda bude mít 50 000 mužů.

Marshallovo středisko *(p. Hessdorfer)*

Je třeba zodpovědět řadu otázek. *Co je cílem PFP? Členství v NATO? Nikoli, to je pouze jedna alternativa.* Co když NATO bude zrušeno, budou mít členské státy dostatečnou schopnost obrany? Co je bezpečnost? Pocit. *Není možné vytvářet nové rozdělení Evropy.* Je třeba spolupracovat, zapojit další státy, zejména Rusko. Rozvoj celkové stability bude přínosem pro prosperitu, ekonomickou, sociální. Je třeba sdílet myšlenky. *Dosáhnout provázanosti se zbytkem světa. PFP je metodou jak toho dosáhnout.* Nelze toho dosáhnout z vašich hlavních měst. **Nezbytností je mít své zástupce na velitelství NATO.** Lidé, kteří jsou tam dnes, jsou příliš zaměstnáni. Tam bude možno vypracovat plány, řídit jejich uskutečňování, společná cvičení, postupy.

Peace-keeping je též cestou k dosažení interoperability. V NATO se snažíme dosáhnout interoperability 40 let. A dosud jsme jí nedosáhli. *Klíčem není společná výzbroj, ale vzájemné pochopení.*

Naše jednotlivé národy již spolupracují. Možná, že členství v NATO ani nebude potřeba. NATO nemusí být věčné. Pokud by selhal program PFP, vytratí se i NATO a bude nahrazeno něčím jiným.

Závěr *(prof. Gazdag)*

- Evropa není homogenní subjekt,
- železná opona představovala pouze jeden z řady dělících faktorů, po ukončení tohoto rozdělení se objevují nová dělení,
- nevěřím ve sjednocenou Evropu,
- se změnou režimu jsme ztratili cíl (perspektivu budoucnosti).

Jaká poučení vyplynula z konference:

- existuje škála národních zkušeností, rizik, ohrožení, odpovědí:
  a) vnitřní řešení - legislativa
  b) bezprostřední sousedství
- varianty regionální spolupráce
  – historický zákon horizontální integrace; nemůžeme si vybrat své sousedy;
  – dvoudenní setkání bylo úspěšné.